

František Škvrnda: Chmúrne bezpečnostné úvahy k 75. výročiu založenia NATO

- editor007 | 7. dubna 2024

NATO: V dnešnej vyhrotenej bezpečnostnej situácii sa výročie jeho založenia podpísaním Severoatlantickej zmluvy vo Washingtone 12 štátmi 4. apríla 1949 pripomína akosi opatrne.

Zasadnutie ministrov zahraničných vecí členských štátov NATO v Bruseli

V Bruseli sa 3. a 4. apríla zišli len ministri zahraničných vecí členských štátov paktu. Podľa mediálnych informácií bola na programe okrem pripomenutia výročia najmä príprava samitu paktu, pokrok pri posilňovaní kolektívnej obrany a pokračovanie pomoci pre Ukrajinu. Súčasťou podujatia bolo preto aj zasadnutie Rady NATO-Ukrajina za účasti ministra zahraničných vecí Ukrajiny Dmytra Kulebu.

Boli aj rokovania s vysokým predstaviteľom EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Josepom Borrellom a „partnermi“ z Austrálie, Japonska, Južnej Kórey a Nového Zélandu. „Natoidi“ by boli iste smutní, keby sa zasadnutie nástroja na presadzovanie záujmov USA nevenovalo aj aktuálnej situácii v indicko-tichooceánskom regióne. Pritom NATO ako regionálna bezpečnostná organizácia tam nemá čo hľadať. Presadzovanie washingtonského poriadku naráža vo svete na čoraz viac ťažkostí. Či mu pri tom pomôžu výkriky paktu do ďaleka a teatrálné napínanie jeho svalov, nebudeme radšej posudzovať.

Tešiť sa však môžu ministri financií štátov NATO, lebo jeho vyhorený a presluhujúci generálny tajomník Jens Stoltenberg prišiel s ďalším ťažkým nápadom, vytvoriť fond vo výške 100 miliárd USD na podporu Ukrajiny na najbližších 5 rokov. Navrhuje, aby každý členský štát do fondu prispel sumou, ktorá zodpovedá jeho podielu na výške platby do paktu. Čo na tom, že v USA, ktoré si stále ťažkajú na neochotu mnohých členských štátov vydávať na vojenské účely ktovie kým a prečo vymyslenú hranicu 2 %, sa stále nevedia dohodnúť na ďalšom vydelení peňazí pre Ukrajinu. A že pridajú niečo navrch, je najmä zbožné prianie J. Stoltenberga, ale poniektorí predstavitelia štátov nemajú ťažkosti s tým, aby zvyšovali vojenské výdavky na úkor obyvateľstva.

Hlavné „oslavy“ založenia NATO sa budú konať zrejme až na jeho samite 9. – 11. júla vo Washingtone, kde sa bude hovoriť aj o nápade J. Stoltenberga na vytvorenie 100-miliardového fondu pre Ukrajinu. Možno dovtedy skončí aj divadlo s výberom nového politického šéfa paktu, ktoré sľubuje byť zaujímavým predstavením.

O kritickom pohľade na dejiny NATO

O dejinách NATO, ktoré sa dožilo 75 rokov, čo sa často v psychologických a lekárskech zdrojoch považuje za začiatok ľudského veku staroby, je napísané veľa. Sofistikovaná západná propaganda pakt vychvaluje a často ho označuje za najúspešnejšiu vojenskú či bezpečnostno-politickú organizáciu v dejinách. Ide nielen o nenahraditeľnú záruku obrany „spojencov“, ale vraj aj bezpečnosti takmer na celom svete.

Kritika dejín a najmä súčasného pôsobenia tejto organizácie sa prijíma veľmi neprívetivo. Dnes to došlo tak ďaleko, že sa to považuje rovno za nepriateľský počin. Napriek tomu považujeme za potrebné dôrazne pripomenúť, že práve v čase, keď NATO existovalo už 40 rokov, barbarským bombardovaním Juhoslávie jasne dokázalo svoj agresívny charakter.

Barbarské bombardovanie Juhoslávie v roku 1999

Letecké útoky NATO na Juhoslovanskú zväzovú republiku (ďalej len JZR), ktorú tvorili Srbsko a Čierna Hora, boli pred 25 rokmi (začali sa 24. marca 1999 a trvali 78 dní) v plnom prúde. Stali sa medzníkom, azda aj zlomom vo vývoji medzinárodných vzťahov po rozpade bipolarity. Následky tejto mrzkej operácie sa pociťujú v širších súvislostiach doteraz. Po nej NATO uskutočnilo ďalšie vojenské akcie mimo svojho územia (*out of area*). Išlo o Afganistan a Líbyu (kde tiež došlo k bezprecedentnému porušeniu medzinárodného práva). Pakt ani do jedného z týchto štátov nepriniesol mier a rozvoj, ale prispel len k nesmiernemu chaosu a biede, ktoré tam vládnu doteraz.

Natovské bombardovanie JZR spustilo proces vedúci k destabilizácii medzinárodnej bezpečnosti, ktorá vyústila do jej súčasného stavu, považovaného za najhorší po rozpade bipolarity. Túto skutočnosť treba pripomínať obzvlášť teraz v čase po veľkonočných sviatkoch, ktoré by mali byť aj sviatkami mieru a pokoja.

NATO ako spolok na podporu svetovládnych záujmov USA

Dovoľme si jazykovú vsuvku. Spojenci sú po anglicky *allies*. Na zdôraznenie tohto slova sa pakt polooficiálne a vznešene označuje za *alianciu* pomaly v podobe posvätnéj relikvie. Pri význame tohto cudzieho slova sa v slovenskom výklade však uvádza aj spolčenie sa.

V skutočnosti sa NATO po rozpade bipolarity zmenilo na spolčenie na podporu svetovládnych záujmov USA, čo jednoznačne dokazuje jeho rozširovanie od roku 1999. Aj pri bombardovaní JZR sa vyžadovala poslušnosť troch nových členov paktu. Odvtedy sa NATO rozširuje ďalej, pričom sa zdá, že je to popri šírení naratívu o ruskej hrozbe hlavná línia jeho pôsobenia. Pakt v tomto storočí nedokázal prispieť k riešeniu nijakého medzinárodného bezpečnostného problému. Skôr naopak, zhoršoval ich. Cenou „misie obranného paktu“ sa stali tragické obete na ľudských životoch, ničenie obydľí a objektov infraštruktúry, dlhodobá devastácia životného prostredia.

Narastajú aj sociálno-ekonomické a finančné problémy členských štátov. Tlak na zvyšovanie vojenských výdavkov členských štátov, ktorý je úzko spojený s nákupom zbraní, vojenského tovaru a služieb z USA, sa však zosilňuje. Západný vojensko-priemyslový komplex, ktorý je napojený na anglosaské finančné kruhy a vytĺka z toho nesmierne zisky, otvorene vyvíja nesmierne úsilie, aby tento zdroj nevyschol.

V globálnych pomeroch vzniknutých v 90. rokoch minulého storočia USA nedokázali využiť svoju pozíciu jedinej supervelmoci a nestarali sa o riešenie problémov sveta, čo sa od nich naivne očakávalo. Ku koncu druhej polovice desaťročia sa Washington svoj slabnúci ekonomický a politický vplyv snažil nahradiť vojenskou silou, čo bolo vidieť prvýkrát na násilných krokoch proti Iraku. O nehumánosti vlády v Bielom dome, ktorá prišla s Billom Clintonom, netreba lepší dôkaz ako vyjadrenia Madeleine Albrightovej. V roku 1996 povedala v rozhovore v jednej z amerických televíznych staníc, že smrť pol milióna irackých detí v dôsledku embarga USA bola v poriadku. A za to, čo robila na Balkáne, sa označuje aj za balkánsku mäsiarku.

V Iraku sa nakoniec nič z toho „medzinárodne zločinného“, z čoho bol obviňovaný po roku 1991, nepreukázalo. Na inváziu USA do Iraku v roku 2003, ktorú nepodporovali ani Francúzsko a Nemecko, sa v záujme získania lepšieho renomé usilovne hľadali „spojenci“ a vznikla podivná koalícia ochotných. Smutnou kapitolou slovenských dejín sa stalo aj naše zapojenie vďaka proamerickej lojalite dzurindovskej vlády, ktoré zrušila až vláda Roberta Fica. „Misia USA“ viedla len k rastu násilia a rozvratu irackej spoločnosti. Vytvorilo sa ohnisko napätia na Blízkom východe, ktoré dodnes destabilizuje región. Preto treba s nedôverou prijímať všetky propagandistické obvinenia, ktoré vo veľkom šíria politici a médiá hlavného prúdu v USA o porušovaní medzinárodného práva a

zločinoch, ktorých sa vraj dopúšťajú ich nepriatelia, dnes najmä ČLR, RF, Irán a KLDK.

Dvojaký pohľad Západu na Juhosláviu vyúsťujúci do jej bombardovania

Zvýšenú pozornosť USA v 90. rokoch venovali Balkánu. Ako vyšlo najavo neskôr, finančne, politicky i mediálne sa podieľali aj na rozbití veľkej „Juhoslávie“. Trŕňom v oku sa im stalo Srbsko, proti ktorému vystupovali aj Veľká Británia, Nemecko i niektoré iné európske štáty.

Letecké aktivity NATO na Balkáne sa začali v Republike Srbskej (súčasť Bosny a Hercegoviny) už vo februári 1994 zostrelením 4 lietadiel, ktoré porušili bezletovú zónu. Potom sa začalo útočiť už aj na pozície jednotiek bosnianskych Srbov. V rámci Daytonskej dohody, ktorá sa podpísala v decembri 1995, sa vykonštruovalo umelé usporiadanie Bosny a Hercegoviny. Od začiatku funguje s veľkými ťažkosťami, ale sa snaží udržať pri živote aj za pomoci EÚ. Hlavným problémom pre Západ zostali, samozrejme, bosnianski Srbi.

V druhej polovici 90. rokov sa fatálnym problémom na Balkáne stalo Kosovo, kde sa „národnooslobodzovací boj“ prepletal s organizovaným zločinom. Západ vedený USA používal pri hodnotení zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie pokryteckú politiku dvojakého metra. Srbov bolo treba ďalej demonizovať. Masívne sa pri tom využil prípad „račackého incidentu“. Médiá neskôr dokázali, že bol vymyslený. Spomenúť treba aj kontroverzné pôsobenie verifikačnej misie OBSE na Kosove vedenej diplomatom USA Williamom Walkerom s praxou v Strednej a Južnej Amerike, v ktorej sa to len tak hemžilo západnými spravodajskými dôstojníkmi.

Stupňujúci sa tlak na zlomenie Srbska vyústil do bombardovania JZR. Zúčastnilo sa na ňom vyše 1 000 lietadiel štátov NATO, ktoré uskutočnili viac ako 38 000 vzletov. Útočilo sa aj strelami Tomahawk. Na územie JZR dopadlo asi 400 000 bômb a striel.

Belehrad sa v roku 1999 stal terčom útokov západných veľmocí v 20. storočí už po štvrtýkrát. Prvýkrát to urobilo v roku 1914 Rakúsko-Uhorsko. V roku 1941 zaútočila nacistická Luftwaffe a zanechala veľkú časť mesta v ruinách, pričom zabila tisíce ľudí. V apríli 1944 na Belehrad a ďalšie srbské mestá zvrhli bomby anglo-americké ťažké bombardéry Liberator. Mali útočiť na priemyslové a dopravné objekty využívané nacistami, ale zasiahli veľa obydľí, škôl, nemocníc a iných civilných objektov. Svoje o takýchto „vedľajších následkoch anglo-amerického bombardovania“ vedia aj ďalšie európske štáty, ktoré prispelo aj k oslabeniu ich konkurencieschopnosti po skončení vojny.

Porušenie medzinárodného práva pri operácii NATO bolo preukázané i objasnené, aj keď údaje o škodách a obetiach sa v rôznych prameňoch líšia. Z ukrutností NATO spomenieme len použitie ochudobneného uránu a kazetových bômb, bombardovanie civilných objektov, keď bolo zničených alebo poškodených 40 000 obytných domov, ale aj mnohé nemocnice a školy. Útočilo sa aj na energetickú, cestnú a železničnú infraštruktúru. „Omylom“ bola zasiahnutá budova veľvyslanectva ČLR. „Premotivovaní“ letci NATO viackrát priamo zaútočili „omylom“ na nevinných civilistov. Najhorší z vojenského hľadiska i počtu obetí sa podľa mediálnych údajov stal nálet ráno 14. mája na dedinu Koriša, na albánsky utečenecký konvoj, ktorý sa „poplietol“ so srbským vojnovým konvojom a zahynulo pritom okolo 80 ľudí. NATO vo viacerých prípadoch „pripustilo“ svoje pochybenie.

Na dekadenciu západnej kultúry à la USA poukazujú pramene, ktoré uvádzajú, že k operácii NATO viedli aj snahy administratívy Billa Clintona odpútať verejnosť v USA od jeho nechutnej aféry s praktikantkou v Bielom dome. K pozemnému útoku na Juhosláviu v tom čase vyzýval aj senátor Joe Biden. „Hrdinské“ NATO však túto ideu odmietlo, lebo USA potrebovali „malú víťaznú vojnu“ bez veľkých obetí na životoch.

Mediálno-politická odozva krutosti bombardovania JZR bola na Západe minimálna. Tragédia sa

ignorovala a pokračovalo sa v nasadzovaní „psej hlavy“ Srbom. B. Clinton sa len usmieval a na Západe sa ešte veselo zabávalo vo vyprchávajúcej eufórii z „vítazstva“ v studenej vojne.

Reakcia ruského prezidenta Borisa Jeľcina, „priateľa“ USA, bola slabošská. Rozhodne však zareagoval predseda vlády RF Jevgenij Primakov, ktorý bol v tom čase v lietadle na ceste do USA. Po tom, ako dostal informáciu o začiatku bombardovania JZR, prikázal posádke lietadla otočiť sa a vrátiť sa do Moskvy. Do dejín medzinárodných vzťahov tento manéver vošiel ako obrat nad Atlantikom (niekedy aj atlantická slučka). J. Primakov, ktorý bol aj ruským ministrom zahraničných vecí, bol aj vizionárom medzinárodných vzťahov. Patril k tvorcom koncepcie multipolarity vo svete, ktorá sa dnes pomaly i ťažko, ale predsa len presadzuje.

Po súhlase prezidenta JZR Slobodana Miloševića s podmienkami nevýhodnej Rambouilletskej zmluvy sa bombardovanie skončilo. Politickým vývojom na území Kosova po tomto kroku sa nebudeme zaoberať. Uvedieme len, že zakrátko po skončení bombardovania JZR vybudovali USA na území Kosova vojenská základňa Camp Bondsteel, ktorá je druhou najväčšou v Európe. Jej využívanie má v dôsledku finančno-ekonomickej situácie ťažkosti.

V roku 2024 to však neprekážalo, aby o niekoľko sto kilometrov ďalej na juhozápad bola začiatkom marca daná v meste Kučovë (v rokoch 1950 až 1991 *Qyteti Stalin* /Stalinovo mesto/) do prevádzky nová letecká základňa NATO v Albánsku. Len tak mimochodom, tento štát dnes nemá bojové lietadlá, iba helikoptéry. Prebudovala sa základňa z čias socializmu, kedy malo Albánsko okolo 200 vojenských lietadiel. Albánsky predseda vlády Edi Rama rekonštrukciu základne zdôvodnil tým, že sa zvýši bezpečnosť regiónu západného Balkánu, ktorý podľa neho ohrozujú neoimperialistické plány RF. Niektoré pramene však pozerajú aj ďalej a predpokladajú, že môže ísť aj o skrytú prípravu na situáciu, keď Turecko vypovie dohodu o leteckej základni NATO v Incirliku.

Ruská špeciálna vojenská operácia v podmienkach všeobecného porušovanie medzinárodného práva v bezpečnostnej oblasti

S protirečivým vývojom medzinárodnej bezpečnostnej situácie po bombardovaní Juhoslávie v roku 1999 súvisí aj ruská špeciálna vojenská operácia. Ani tá nie je v súlade s medzinárodným právom, ktoré sa však v bezpečnostnej oblasti po roku 1999 prestalo dodržiavať. Hoci RF mala oprávnené vážne obavy o svoju bezpečnosť, nemožno ju v takomto spôsobe riešenia bezpečnostných otázok podporovať. Objektívne zdroje poukazujú aj na to, že zhoršenie ukrajinskej krízy, ku ktorému došlo po operácii, nemá vojenské riešenie.

Avšak už vôbec nemožno podporovať angažovanosť NATO v konflikte na Ukrajine, ktorý prerástol do zástupnej vojny medzi USA a RF. Ako ukazujú posledné dva roky, cieľ angažovanosti NATO nemá humanitárny charakter, nezáleží mu na obyvateľstve a už vonkoncom nie na bezpečnosti v Európe. Podporuje sa vláda napojená na extrémistické sily a musí poslúchať Západ. Okrem toho za cenu nesmierneho ničenia vlastného štátu a jeho obyvateľstva musí škodiť Rusku, ako sa len dá. Touto politikou sa, žiaľ, paradoxne prispieva len k posilneniu pozícií USA na úkor EÚ. Vodcovia EÚ a jej členských štátov (česť výnimkám) stratili pud sebazáchovy a úplne sa podriadili Washingtonu. Dokonca chcú nahradiť výpadky, ktoré spôsobuje vnútropolitická kríza v USA spôsobená neschopnosťou republikánov a demokratov dohodnúť sa o rámci ďalšej podpory Ukrajiny. EÚ však na to ekonomicky nemá.

Ukrajinská kríza medzitým eskaluje. Varovným je vyjadrenie tlačového tajomníka prezidenta RF Dmitrija Peskova, že ruská špeciálna vojenská operácia prerástla do vojny. Na druhej strane ide o nebezpečné aktivity francúzskeho prezidenta Emmanuela Macrona založené na tom, že nemožno vylúčiť vyslanie západných vojsk na Ukrajinu. Sú to však plány vedené zúfalstvom samotného Macrona i ďalších politikov, ktorí ho podporujú (zvyšky racionality stráca aj český prezident Petr

Pavel prevychovaný v NATO). Sociálno-ekonomické problémy, do ktorých sa celá EÚ čoraz hlbšie, bez výhľadu na zmenu v blízkom čase, prepadá, sa tým nevyriešia, Zvýši sa však chaos a nepokoj, čo opäť vyhovuje len a len finančným kruhom USA a nimi využívanému vojensko-priemyselnému komplexu. USA okrem toho držia svet v napätí aj tým, kto zvíťazí v novembrových prezidentských voľbách.

Angažovanosť NATO v zástupnej vojne USA a RF na Ukrajine nemôže skončiť tak „úspešne“ ako bombardovanie Juhoslávie. Čím dlhšie sa bojuje, tým horšie je to pre Ukrajinu i Rusko. Dopláca na to však aj EÚ, ktorá sa z mierového projektu mení na militaristické zoskupenie, pričom na to nemá vojenský ani ekonomický potenciál. Rastie potreba, ale aj význam čo najskoršieho ukončenia bojov, uzavretia prímeria a začiatku mierových rokovaní.

Záverom - o nepoučiteľnosti NATO

NATO hoci má starecký vek, nezískalo múdrosť, ktorá k nemu patrí. Nebudeme sa sporiť so Západom, že z jeho pohľadu je úspechom. Čím však dokáže prispieť k riešeniu problémov súčasnej medzinárodnej bezpečnosti, je celkom iná záležitosť.

Kritický pohľad na NATO vyúsťuje do záveru, že napriek „transformácii“ a rozšíreniu zostalo v 21. storočí len reliktom studenej vojny. Svojím pohľadom na bezpečnosť, daným predovšetkým záujmami Washingtonu, nepreukázalo nijaké schopnosti prispievať k riešeniu bezpečnostných problémov sveta.

AUTOR: František Škvrnda

ZDROJ: Nové slovo